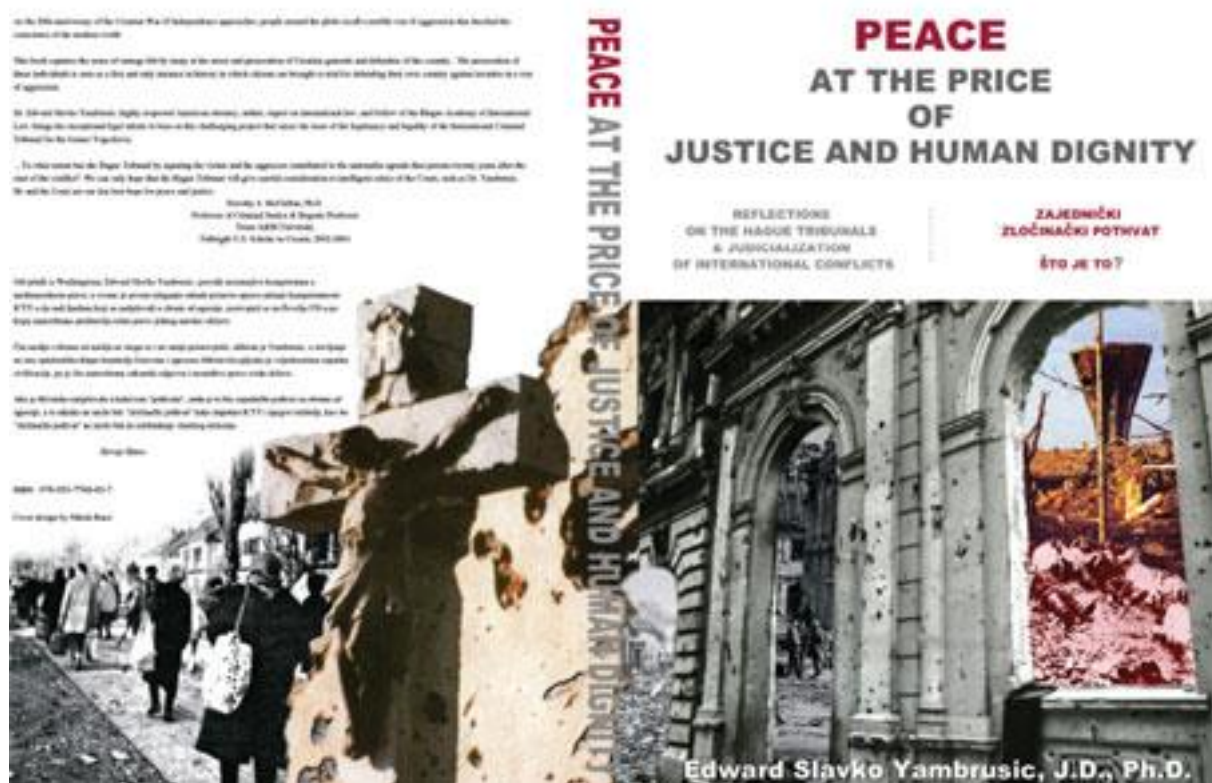

Ponedjeljak, 02. svibnja 2011.

Proslov profesorice kaznenog prava Dorothy McClellan u knjizi Edwarda Slavka Yambrusica «Mir pod cijenu pravde i ljudskog dostojanstva» Bizarna velikosrpska ideologija

Grad još uvijek ispunjen ruševinama, osam godina nakon završetka rata, nagoreni vodotoranj ulazi mi u vidokrug. Simbol hrvatskog otpora groteskno je tužan ali ponosan iznad leda i snijegom prekrivenog pejzaža. Na njemu se vije hrvatska zastava. Čujem potresni glas moga vodiča dok priča o hrabroj obrani grada, ubijanju nedužnih, masovnim grobnicama, u kojima su neka od tijela odjevena u bolničku odoru.

Okrećem se i vidim mu zacrvenjelo lice, ispunjeno emocijama. To je bio njegov prvi povratak u Vukovar. Zatražila sam ga za pomoć oko mog istraživanja. Kao profesorica kaznenog prava imam nekoliko ekspertiza o kaznenim međunarodnopravnim pitanjima. Može li mi on pomoći da shvatim rat? Mogu li pričati s ljudima koji su preživjeli opsadu Vukovara i jezivo iskustvo logora za vrijeme rata. Možete, složio se. Mogao mi je pokazati lice rata. U nekoliko sljedećih dana intervjuirat ću branitelje i preživjele. Posjetit ću vukovarsko memorijalno groblje gdje su se sprovodi održavali svaki dan mojeg boravka, jer su svaki dan pronalazeni novi ostatci, godinama nakon što su borbe prestale. Kao što je moj vodič predvidio, vidjela sam lice rata očima logoraša, branitelja, preživjelih.

Kako se približavala dvadeseta obljetnica neovisnosti Hrvatske, ljudi u svijetu prisjećali su se užasa agresorskog rata koji je potresao savjest modernog svijeta. Nitko ne može zaboraviti slike i izvješća iz koncentracijskih logora, etničkog čišćenja, masovnih grobnica, izgladnelih zatvorenika, spolnih kampova, lica tisuća silovanih žrtava, Sarajevo pod opsadom, Vukovarci u zamci, granatiranje prekrasnog

srednjovjekovnog grada – Dubrovnika, uništeni gradovi, sela, religiozni objekti, spaljene knjižnice, bombardirani muzeji, opustošen nacionalan park Plitvička jezera, ubijanje s namjerom, tisuće nevinih ubijenih u Srebrenici, i drugi nebrojena, bizarna zvjerstva koje su mediji približili javnosti. Nitko ne smije zaboraviti hrabrost kojom su se Hrvati i Bošnjaci borili u ratu, i one koji su poginuli ili izdržali poniženja i preživjeli.

Ova knjiga sadrži osjećaj bijesa zbog mnogih uhapšenih i procesuiranih hrvatskih generala i branitelja zemlje. Njihovo procesuiranje prvo je i jedino takvo u povijesti, u kojem su građani-branitelji svoje zemlje privedeni na suđenje protiv osvajača u agresorskom ratu.

Doktor Edward Slavko Yambrusic, uvaženi američki odvjetnik, autor, ekspert za međunarodno pravo i kolega Haaške akademije za međunarodno pravo, donosi svoj izniman pravni pogled na pitanja legitimiteta i legaliteta Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju.

Ova važna rasprava oko uznemiravajućih događaja u svezi s haaškim Tribunalom dobiva dodatno značenje kada se uzme u obzir da 21. stoljeće prestiže prošlo stoljeće u broju oružanih sukoba i borbi za neovisnost.

Doktor Yambrusic tvrdi da je Vijeće sigurnosti UN bilo politički motivirano kada je osnilo Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju i da je imalo namjeru izjednačiti žrtve i agresora. Vijeće je sigurnosti suprotno Povelji UN i osnovnim principima međunarodnog humanitarnog prava, pokušalo sukob masovnih proporcija riješiti sudskim sredstvima, osnivajući sud koji zamjenjuje koncept agresije konceptom zajedničkog zločinačkog pothvata.

To je pokušaj judikalizacije sukoba nad kojim zapravo Sud ne bi imao jurisdikciju s obzirom na to da je zločin agresije izvan djelokruga MKSJ.

Dr. Yambrusic objašnjava da je Amerika odigrala ključnu ulogu u odabiru propozicija koji se tiču Suda i Rezolucije Vijeća koje su dovele do osnivanja Suda, kao i odabiru pravila za postupak. Zakonodavna povijest tog procesa je mutna zato što su rasprave bile tajne.

Pod vlašću Vijeća sigurnosti, Tribunal je bio zbrda-zdola strukturiran od strane malih grupa pravnih stručnjaka u manje od deset tjedana da bi zaustavili agresiju i ponovno uspostavili mir i sigurnost na teritoriju bivše Jugoslavije.

Prema Yambrusicu koncept moralne ekvivalencije bio je mehanizam za ispunjavanje dva izrazita cilja: 1. obveza Vijeća sigurnosti prema Povelji UN da zaustavi zločine protiv mira i ponovno uspostavi mir i sigurnost i 2. da izvrši samostalnu obvezu Tribunala, sudi onima koji su odgovorni za ozbiljna kršenja međunarodnoga humanitarnog prava u oružanom sukobu.

Dr. Yambrusic tvrdi da je Vijeće sigurnosti u traženju brzog rješenja da zaustavi sukob poništilo svoju odgovornost prema poglavlju VII Povelje UN. Nisu uspjeli napraviti esencijalnu razliku između agresora i žrtve. Rezultat je mir bez pravde i nesigurna politička budućnost za regiju.

Da bismo smjestili rat u povijesni i politički okvir, bitno je reći da je Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija bila sastavljena od šest republika i dvije autonomne regije: socijalističke republike Hrvatska, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Makedonija i autonomne pokrajine Vojvodina i Kosovo. Prema Ustavu iz 1974., Jugoslavija je postala federalna unija s konfederativnim karakterom. To je svakoj republici dalo pravo na odcjepljenje i odvajanje od federacije.

Komunistička partija Hrvatske je u veljači 1990. raspisala višestranačke izbore, omogućujući narodu pluralnu demokraciju. Godine 1991. Hrvati su izrazili svoju volju na referendumu, glasujući nedvojbenu za nezavisnost.

Prvi izbori održani su 22. travnja 1990., a 30. svibnja 1990. osnovan je prvi višestranački Sabor. Dana 25. lipnja 1991. Sabor je objavio neovisnost Hrvatske i odvajanje od Jugoslavije. Ubrzo nakon Hrvatske i Slovenija, Bosna i Hercegovina i Makedonije učinile su isto. Ratoborna reakcija srpskog političkog i vojnog vrha protiv uspostavljanja suvereniteta Hrvatske bila je brza i brutalna. Pokušali su okupirati cijelu Hrvatsku.

Zemlje istočne Europe relativno su mirno ostvarile nezavisnost. Ali u slučaju SFR Jugoslavije nije bilo tako, jer su Srbi - nadmoćniji u vojnom smislu - odlučili zaustaviti pokrete za nezavisnost drugih naroda. Srpska akademija nauke i umetnosti imala je enormni utjecaj na politički i vojni vrh Jugoslavije. Ta ideologija odražavala se i u pisanju, posebice u Memorandumu iz 1986., u kojem je posijano sjeme srpske hegemonije i agresije koja je još puno prije planirana. Namjera tog dokumenta jest kvaziznanstveno opravdanje za srpsku nadmoć, uz sugestiju da su Srbi jedini legitimni nasljednici južnoslavenske tradicije, te da je Jugoslaven prijevod termina - južni Slaven.

Srbi su tvrdili da su najčišći potomci slavenskih plemena koji su došli u Europu u 6. stoljeću sve do Jadranskog mora. Dokument je očito imao namjeru uz pomoć laži umanjiti prava dotadašnjim jugoslavenskim republikama. Memorandum Srpske akademije nauke i umetnosti podsjeća na Mein Kampf tonom ugroženosti i ratobornim namjerama. Dokument zagovara radikalnu političku akciju a njegovi principi dali su krila novom političkom pokretu. Koncept rasne superiornosti poslije je pretvoren u kampanju etničkog čišćenja.

1986. Memorandum je bio poslan akademijama znanosti u cijelom svijetu i o njemu se podosta raspravljalo. Do 1991. bilo je vidljivo da su Britanci, Francuzi i Rusi dali zeleno svjetlo Srbima da Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju pretvore u - Jugoslaviju. U lipnju 1991. američki državni tajnik James Baker posjetio je Beograd i uvjeravao političko vodstvo da su SAD odane «teritorijalnom integritetu Jugoslavije.» Upozorio je Slovence i Hrvate da će «hladna dobrodošlica» dočekati bilo koju akciju usmjerenu na nezavisnost i odcjepljenje.

Treba zabilježiti da je supruga Slobodana Miloševića, Mirjana, bila članica unutrašnjeg kruga SANU koja je promovirala ideologiju Velike Srbije. Drugi član tog unutrašnjeg kruga bio je Ljubomir Tadić, otac današnjeg srbijanskog predsjednika Borisa Tadića.

Za vrijeme Austro-Ugarske monarhije, hrvatski katolički svećenik, biskup Juraj Strossmayer, koncipirao je pojam formiranja unije južnih Slavena kao otpor germanskom i ugarskom utjecaju. Njegova ideja omogućila je osnivanje Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 1918. (poslije pod imenom Jugoslavija). Pod istim imenom osnovana je poslije II. svjetskoga rata komunistička Jugoslavija pod vodstvom Josipa Broza Tita.

Koncept Velike Srbije bio je prisutan u srpskoj naciji i prije stvaranja Kraljevstva Hrvatske, Srbije i Slovenije. Već 1913. zaklada Carnegie osnovala je Međunarodnu komisiju za istraživanje razloga Balkanskih ratova i počinjenih zločina. Komisija se sastojala od sveučilišnih profesora i drugih istaknutih pojedinaca, uključujući i tri nobelovca. Nakon tri mjeseca istraživanja na Balkanu, komisija je izdala

detaljan izvještaj u Parizu 1914. s opisom užasavajućih zvjerstva počinjenih protiv desetaka tisuća Albanaca u ime Velike Srbije. Na žalost, izvještaj je pao u sjenu zbog I. svjetskog rata.

Memorandum iz 1986. poticao je srpski nacionalizam. Na istom temelju – na čežnji za Velikom Srbijom koju su u zadnjih stotinu godina izražavali srpski pisci. Možda ništa bolje ne iskazuje izopačenu, bizarnu srpsku ideologiju od riječi bivšeg srbijanskog predsjednika Dobrice Ćosića: «Laž u svojstvu patriotizma. Mi lažemo da zavaramo sami sebe, da utješimo druge; lažemo za milost, lažemo da bi pobijedili strah, da bi se ohrabрили, sakrili našu ili tuđu bijedu. Mi lažemo za ljubav i poštenje. Mi lažemo zbog slobode. Laž je svojstvo našeg patriotizma i dokaz naše urođene inteligencije. Mi lažemo kreativno, maštovito, inovativno.» (1961.). Ćosić je ujedno smatran najutjecajnijim članom SANU, gdje je Memorandum i pisan. Njegovi podržavatelji nazvali su ga 'ocem nacije', a civilizirani svijet imenom 'mastermind zla'.

Može li išta šokirati više od srpske pjesme koju su pjevali osvajači kada su ušli u Vukovar 1992.: «Slobo, pošalji nam salate. Bit će mesa, klat ćemo Hrvate.» Takvo atavističko ponašanje ne može se tolerirati u 21. stoljeću.

Rezultati ankete koju su u Srbiji proveli Europska unija i Beogradski centar za ljudska prava uznemirujući su. Većina uzorka imala je između 18 i 29 godina. 70 % uzorka smatra da je Srbija uvijek vodila obrambeni rat, 40 % ne zna tko je bombardirao Dubrovnik, 14 % drži da Dubrovnik uopće nije bombardiran, 16 % njih misli da su Hrvati bombardirali sami sebe da bi okrivili Srbe, 91 % njih ne zna što se dogodilo u Vukovaru, a 25 % ispitanika ne zna da je Sarajevo bilo pod okupacijom jugoslavenske vojske tri godine. Ispitivanje pokazuje da je još uvijek prisutno kolektivno nijekanje odgovornosti Srbije i ili ignoriranje ili samoobmana o događajima u ratu. Ekstremna desnica i danas funkcionira u Srbiji s istim političkim programom i snom o Velikoj Srbiji, pridonoseći nestabilnosti u regiji. Pitanje je koliko dugo se mir može zadržati.

Ako Srbija želi postati članicom Europske unije, ovi ekstremni elementi morat će biti eliminirani. Međutim, pitanje koje se postavlja jest u kojem je opsegu Haaški sud, izjednačujući žrtvu i agresora, pridonio takvom nacionalnom programu koji traje dvadesetak godina nakon započetog sukoba? Možemo se samo nadati da će haaški Tribunal razmisliti o kritikama Suda poput kritike dr. Yambrusica. On i Sud su naša zadnja i najbolja nada za mir i pravdu.

Dorothy S. McCellan, Ph.D.
Professor of Criminal Justice & Regents professor
Texas A&M University – Corpus Christi
Fulbright U.S. Scholar in Croatia, 2002-2004